

Framtidens lärarutbildning

Professorernas syn på ULF-avtal och praktiknära forskning

En kartläggning genomförd inom ramen för delprojektet Praktiknära forskning

Lena Öijen och Ann Öhman Sandberg
2019-12-04

Framtidens lärarutbildnings rapportsamling

Följande rapport är publicerad i rapportsamlingen för Framtidens lärarutbildning. Rapportsamling startade 2017 och består av förstudier till Framtidens lärarutbildning samt delrapporter från pågående eller avslutade uppdrag och delprojekt.

Framtidens lärarutbildning är en strategisk satsning vid Örebro universitet med syfte att utveckla en lärarutbildning av hög kvalitet som svarar mot såväl nuvarande som framtida behov. Visionen är att skapa en utmanande lärarutbildning i stimulerande lärmiljöer som lockar motiverade studenter. Framtidens lärarutbildning omfattar alla lärarutbildningsprogram som ges vid Örebro universitet och drivs i form av delprojekt som alla relaterar till ett eller flera av projektets övergripande mål, att

- Lärarutbildningen är en akademisk professionsutbildning med god integration mellan teori och praktik.
- Lärarutbildningen har ett högkvalitativt och innovativt utbildningsinnehåll gällande såväl ämneskunskaper som den utbildningsvetenskapliga kärnan.
- Lärarutbildningen är en sammanhållen utbildning vars studiegångar, lärandemål och bedömningar stärker utbildningens progression och kollegiala sammanhållning.
- Lärarutbildningen har en stark vetenskaplig grund där praktknära forskning är en central del.

Projektets mål är i huvudsak formulerade utifrån de förstudier som genomfördes vid Örebro universitet under 2017. Förstudierna lägger stor vikt vid att lärarutbildningen ska uppfattas som en sammanhållen utbildning med en tydlig och gemensam vision där studenterna tidigt erbjuds en yrkesidentitet och ett kollegialt sammanhang. De visar därtill på behovet av en tydlig ledning av lärarutbildningen och en utökad regional samverkan. Målen har även formulerats utifrån nationella utredningar och rapporter om förskola, skola och lärarutbildning.

Sammanfattning

Syftet med denna kartläggning är att undersöka hur gruppen professorer som är knutna till lärarutbildningen ser på ULF-avtalets definition på praktikhä forskning relaterat till universitets lärarutbildning respektive samverkansuppdrag. Kartläggningsresultaten baseras på 11 intervjuer som genomfördes under maj-juni 2019. Kartläggningen visar att samtliga intervjuade professorer är positivt inställda till att lärosätet satsar på praktikhä forskning, där flertalet uttryckligen önskar mer upparbetade samverkansstrukturer såväl vid initierandet, som vid formandet av praktikhä forskningsprojekt, och vid spridningen av forskningsresultat. Ingen av de intervjuade ställer sig kritisk till ULF-avtalets definition som helhet, men samtliga problematiserar praktikhä forskning som term och fenomen. Detta snarare än att de intervjuade anser sig veta med säkerhet vad praktikhä forskning 'är' eller bör vara. På det sättet synliggörs skilda sätt på hur praktikhä forskning kan förhållas till och ytterst innebära utifrån just den (praktikhä) forskning som bedrivs inom respektive professors ämne, forskningsgrupp etc. Som helhet framkommer med denna kartläggning tre utmaningar för arbetet med praktikhä forskning för utvecklandet av lärarutbildningen. Den ena avser arbetet med att utveckla samverkan med skolan, däribland mötet mellan olika praktiker (forskning- kontra skolpraktiken), vilka innebär exempelvis olika utgångspunkter i kärnuppdrag, kännedom om varandra och förkunskaper. Den andra handlar om de faktiska interna förutsättningarna som finns på lärosätet att samverka och att bedriva praktikhä forskning i enlighet med ULF-definitionen. Den tredje handlar om varje enskild forskares vilja och engagemang; vad varje enskild forskare gör och vill bidra med. En slutsats är att lärarutbildningens professorer både vill och bör ingå fortsättningsvis som en strategiskt viktig grupp i delprojektet praktikhä forskning. Det är den funktion på lärosätet som rimligtvis kan förväntas vara bäst insatt i forskning som praktik. En fortsatt central fråga torde vara, med utgångspunkt i ULF-definitionen och denna kartläggning, vad praktikhä forskning för utvecklandet av lärarutbildningen ska avse för och vid Örebro universitet.

Innehåll

Framtidens lärarutbildnings rapportsamling	1
Sammanfattning	2
1. Inledning och bakgrund	1
2. Syfte och mål	2
3. Metod och genomförande	2
4. Resultat	3
Försöksverksamheten med ULF-avtal och behov av avgränsningar	3
Relationen till lärarutbildningen på Örebro universitet	5
Universitetets ansvar och roll	8
Professorernas roll i relation till ULF och praktknära forskning	9
Utmaningar i det fortsatta arbetet med praktknära forskning	11
5. Slutsatser och fortsatt arbete	14
6. Referenser	17

1. Inledning och bakgrund

Detta är en rapport från en kartläggning av professorsgruppens syn på praktiktära forskning genomförd inom ramen för delprojektet *Praktiktära forskning*. Delprojektets primära syfte är att bidra till att det fjärde målet för den strategiska satsningen *Framtidens lärarutbildning* uppnås: ”Lärarutbildningen har en stark vetenskaplig grund där praktiktära forskning är en central del” (ORU 2018-06591, s.1).

Delprojektets arbete omfattar regeringens satsning på försöksverksamhet med praktiktära forskning, med så kallade ULF-avtal (Utveckling, Lärande och Forskning). Försöksverksamheten syftar till att ”... utveckla och pröva olika modeller för långsiktig samverkan mellan universitet och högskolor och huvudmän inom skolväsendet kring praktiktära forskning. Försöksverksamheten ska bidra till en stärkt vetenskaplig grund i lärar- och förskollärarutbildningarna och i skolväsendet” (U2015/03573/UH, U2017/01129/UH, s.1).

I denna rapport presenteras hur professorer knutna till lärarutbildningen på Örebro universitet ser på praktiktära forskning, med utgångspunkt i de skrivningar som finns det ULF-avtal som Örebro universitet tecknat med Umeå universitet (ORU 2019/03570). Kartläggningen genomfördes under sensvåren 2019 och återrapporterades till professorerna i november 2019.

Rapportens fortsatta disposition ser ut på följande sätt: först beskrivs kort metod och genomförande. Därefter presenteras resultaten från kartläggningen och avslutningsvis några slutsatser.

2. Syfte och mål

Syftet med kartläggning är att undersöka hur gruppen professorer som är knutna till lärarutbildningen på Örebro universitet ser på ULF-avtalets definition på praktknära forskning relaterat till lärarutbildning och samverkansuppdraget.

Fyra frågor ställdes för att svara upp mot syftet:

1. Hur ser du på den avgränsning av praktknära forskning som görs i den generella delen av ULF-avtalet?
2. Hur ser du på betydelsen av praktknära forskning för att utveckla verksamheten på lärarutbildningen?
3. Hur ser du på universitetets ”ansvar för att skapa hållbar forskning och utveckling och tillgängliggöra utvecklings- och forskningsresultat utanför den egna miljön”?
4. Har du ett eget intresse av att ingå i praktknära forskningsprojekt? I så fall på vilket sätt?

3. Metod och genomförande

Kartläggningen inleddes med att göra ett urval av intervjupersoner. Urvalskriteriet för intervjuerna var professorer med koppling till lärarutbildningen på Örebro universitet. Elva professorer identifierades. Professorerna fick därefter en förfrågan om att delta i en intervju genom ett e-postutskick som projektledaren för Framtidens lärarutbildning skickade ut. Samtliga tillfrågade professorer tackade ja till att delta. Delprojektets koordinator för *Strategisk samverkan och förankring* genomförde samtliga intervjuer under maj-juni 2019. Alla intervjuer (utom en) genomfördes på plats på universitetet och varade i genomsnitt 25 minuter.

Intervjuerna utgick från de fyra frågeställningar som svarar mot kartläggningens syfte. Utöver de fyra frågorna ställdes även en fråga om utmaningar i syfte att ge de intervjuade möjligheten att förtydliga och summera ihop de reflektioner, synpunkter, som hen ansåg var de viktigaste medskicken till intervjuaren.

Samtliga intervjuer spelades in och transkriberades för att underlätta efterkommande analys. Analysen påbörjades i samband med att intervjuutskriften lästes igenom, dels för att söka svar på frågorna och dels för att identifiera likheter och skillnader i professorernas svar. Sammanställningen av utsagor har skett på ett sådant sätt att det är likheter och skillnader i professorsgruppen som har varit i fokus. Inom ett par frågeområden framträder inte några tydliga mönster, och det har därför inte varit möjligt att säga något om hur professorerna som grupp ser på vissa frågor.

Delprojektledare har varit med och skrivit avsnitten Inledning respektive Slutsatser och fortsatt arbete för denna rapport.

4. Resultat

I resultatdelen presenteras de likheter och skillnader i uppfattningar som analysen av intervjuerna visar att det finns inom professorsgruppen. Resultatet redovisas under fem rubriker:

- Försöksverksamhet med ULF-avtal och behov av avgränsningar
- Relationen till lärarutbildningen på Örebro universitet
- Universitetets ansvar och roll
- Professorernas roll i relation till ULF och praktisknära forskning

Kapitlet avslutas med en sammanfattning där tre utmaningar lyfts fram

Försöksverksamheten med ULF-avtal och behov av avgränsningar

Flertalet av de intervjuade professorerna uppger att de inte har någon närmare kännedom om regeringens försöksverksamhet med ULF-avtal, men utifrån den begränsade kunskap som de har välkomnas en satsning på praktisknära forskning. Ingen är negativt inställd till satsningen men samtliga professorer lyfter behovet av att problematisera och förhålla sig kritisk ”praktisknära forskning” som term och som fenomen. Professorerna problematiserar praktisknära forskning på olika abstraktionsnivåer och utifrån olika perspektiv. De uppfattar ULF-avtalet som ”bra på det stora hela” under förutsättning att vissa villkor, preciseringar, uttolkningar, tillämpningar etcetera görs. Förutom begreppet praktisknära forskning, behöver begreppet samverkan enligt professorerna ges en tydligare innebörd, men även andra förtydliganden gällande skrivningar i avtalet behöver göras.

Det som framför allt förenar professorsgruppen är kritiska och återkommande frågor kring problemformuleringsprocessen: Vad utgör ett problem? Vem ska formulera problemet? Vem ska ha det slutliga tolkningsföretädet? Problemformuleringen är ett centralt tema som återkommer under samtliga intervjuer även om det framkommer skillnader i hur professorerna tolkar ULF-avtalets skrivningar gällande i vilken utsträckning skolhuvudmännens företrädare förväntas vara med och ska styra vad forskningen ska handla om.

Något annat som framträder under intervjuerna är direkta och indirekta funderingar om vad praktisknära forskning kan innebära för lärosätets fria roll och lärosätets särart. Funderingarna rör bland annat vad som särskiljer forskning och skolutveckling och forskarnas och skolhuvudmännens roller och ansvar. Gemensamt för samtliga professorer var att de betraktar *forskning och skolutveckling* som två skilda verksamheter. Däremot hur viktigt det är att utreda och tydliggöra gränsen mellan forskning och skolutveckling varierade mellan de intervjuade. Ingen av de intervjuade gav under intervjuerna uttryck för att forskning skulle vara viktigare än skolutveckling. Istället är det *balansen* mellan skolutveckling och forskning som de intervjuade återkommer till där samverkan kring praktisknära forskning ska bidra både med forskning av hög kvalitet och till att förbättra skolans praktik. I den bemärkelsen förenas professorerna i en samsyn kring ULF-avtalets skrivningar om att praktisknära forskning ska vara en komplementär verksamhet snarare än en hierarkisk verksamhet där den praktisknära forskning skulle vara till för den ena parten mer än den andra.

Det tycks finnas en grundläggande samsyn om att forskarens kritiska blick kan bidra till att utveckla skolans verksamhet. Samtidigt ges ”kritisk” lite olika innebörder och handlar till exempel om vad forskaren väljer att rikta sin ”kritiska blick” mot. Samtliga intervjuade instämmer i att praktisknära forskning är betydelsefull både i och för lärarutbildning och skola. Det som skiljer de intervjuade åt är mer specifikt synen på, hur och när, forskning, lärarutbildning och skola ska komplettera varandra.

Här nedan sammanfattas områden inom vilka de intervjuade ser ett behov av att avgränsa och definiera praktikinära forskning; vad som ska styra avgränsningen, och vad som behöver uppmärksammas när avgränsningar och definitioner av praktikinära forskning görs.

Överordnade frågor som behöver tydliggöras

- a. *Vad är ett giltigt praktikinära forskningsproblem?* Kan det röra alltifrån det som sker i mötet mellan lärare och elev, lärares frågor om undervisningen, huvudmannens frågor om verksamheten eller huvudmannens uppdrag i sig?
- b. *Hur genomförs forskningsprocessen?* Hur ser rollfördelningen mellan forskare och skolhuvudmän ut och de olika parternas medverkan i den praktikinära forskningsprocessens olika steg, från problemformulering till delning/spridning av forskning. Hur mycket ska ske tillsammans och på vilket sätt?
- c. *Varför ska praktikinära forskning genomföras?* Vad kan och ska utgöra giltiga bevekelsegrunder och argumenten för praktikinära forskning? Forskning och skolutveckling har olika kärnuppdrag som kan påverka val av mål och effekter.
- d. *Var genomförs den praktikinära forskningen?* Förutsätter praktikinära forskning en fysisk, rumslig närvaro av forskare? Var kan och ska problemet studeras? Kan det ske via text, i skolors undervisningspraktik, i arbetslagsmöten, kvalitetsredovisningar etcetera?

Ett sätt att förstå och förhålla sig till ULF-avtalet och de skrivelser som finns om praktikinära forskning är att fokusera vad avtalet kan innebära för konkreta praktikinära forskningsprojekt tillsammans med skolans verksamma. Detta kan förstås som en pragmatisk hållning, men som inte därmed betyder att man ställer sig okritisk till praktikinära forskning. Den kritiska blicken riktas snarare mot frågor som berör de praktiska och projektspecifika frågorna, snarare än de mer ontologiska och epistemologiska spörsmålen om praktikinära forskning, forskaren, professionen och så vidare.

Behov av strukturer för samverkan mellan universitetet och skolhuvudmän

Ett annat sätt, istället för att precisera och förtydliga praktikinära forskning ytterligare, blir att fokusera struktur och forskningsspridning; behovet av att utveckla fungerande strukturer för samverkan kring praktikinära forskning. Några av de intervjuade lyfter att samverkan med skolhuvudmän idag i stor utsträckning bygger på personliga kontakter. Frånvaron av utarbetade strukturer för samverkan gör det svårt att få kontakt med skolhuvudmän. Några av de intervjuade lyfter fram Regionalt utvecklingscentrum (RUC) som en väg att få kontakt, exempelvis via de didaktiska nätverken, men det ses inte som en tillräcklig väg. De intervjuade efterfrågar också former för att kunna sprida, dela befintlig forskning som av de intervjuade bedöms vara praktikinära alternativt av betydelse för skolans undervisning och utbildning. Utveckling av strukturer för samverkan kring praktikinära forskning kan även handla om det konkreta arbetet mellan forskare och verksamma, ansvar och roller etcetera.

Distinktionen mellan praktikinära forskning och annan forskning

Frågan om distinktionen mellan praktikinära forskning och annan forskning behandlades också av professorerna. Hur den praktikinära forskning ska placeras in i förhållande till all annan forskning som idag bedrivs vid lärosätet och vad eller vilka marginaliseras beroende av definition behöver också tydliggöras. Frågor som lyftes under intervjuerna var: Vad faller inom respektive utanför skrivelserna beroende av vilka avgränsningar som görs? Vad innebär olika definitioner, avgränsningar för styrning av forskning? Vissa av de intervjuade problematiserar eller bedömer inte definitionen i sig utan utgår från den begränsning som görs, och konstaterar att det är nödvändigt att en

definition inte kan inrymma allt. Frågan är om praktisknära forskning ska förstås som en delmängd av all lärarutbildningsrelevant forskning. Den praktisknära forskningen kan förstås som ett sätt att svara upp mot ett behov som finns (glappet mellan praktik och teori, mellan lärosäte och skola), men att det oavsett det behöver sättas i ett större sammanhang.

På organisatorisk nivå och på lärosätet anser professorerna att det är viktigt att diskutera hur relationen mellan andra forskningsinriktningar, andra sätt att bedriva forskning på etc. ska se ut. Frågor som lyfts fram här är exempelvis om detta innebär en framtida styrning av medel mot en viss typ av forskning? En annan fundering är om det finns en risk att fokus på det praktisknära och termen praktisknära riskerar att förstärka tudelningen mellan teori och praktik?

Gemensamt för de intervjuade är att de uttrycker en önskan om ett fortsatt gemensamt samtal om ULF-avtal, att professorerna och att de som arbetar inom ämnena, får vara en del i det fortsatta ULF-arbetet.

Relationen till lärarutbildningen på Örebro universitet

Samtliga intervjuade ställer sig positiva till ULF-avtalet som Örebro universitet tecknat med Umeå universitet. I intervjuerna framkommer vissa skillnader i hur nära professorerna finns kopplade till lärarutbildningen som utbildning eller om de är knutna till utbildningen främst via sitt ämne.

Samtliga intervjuade ser praktisknära forskning som viktig för att göra en bra lärarutbildning men när det gäller vad som utgör det centrala med praktisknära forskningen för att utveckla lärarutbildningen, skiljer svaren sig åt. Svaren har lite olika tonvikt och fokus i vilken mån praktisknära forskning är ett mål eller medel.

Intervjuerna visar att relationen (praktisknära) forskning och lärarutbildning får olika mycket fokus i de olika ämnena i lärarutbildningen, åtminstone på professorsnivå. Ämnets tradition, forskningsinriktning och ämnets omfattning i lärarutbildningen påverkar vilket fokus forskningen ges inom de olika ämnena. Vissa professorer beskriver forskargrupperns inriktningar eller olika ämnes arbete med praktisknära forskning, medan andra lyfter fram enskilda forskares engagemang för praktisknära forskning, eller vilja att utveckla lärarutbildningen, alternativt praktisknära forskning som en gynnsam faktor för lärarstudenternas lärande.

Resurs för lärarutbildningen

Det är möjligt att identifiera åtminstone tre aspekter i de intervjuades svar om hur praktisknära forskning kan utgöra en resurs för lärarutbildningen och därigenom höja lärarutbildningens kvalitet. Den första aspekten är att praktisknära forskning behövs som en brygga mellan lärarutbildningens praktiska och teoretiska moment. Detta för att underlätta lärarstudenternas lärande och möjligheten för studenterna att utveckla de förmågor som de ska uppnå i enlighet med utbildningens syfte och mål. Den andra aspekten är att lärarutbildningen i sig behöver bli mer anpassad till den skolverklighet som studenterna som färdiga lärare kommer möta. Det blir då inte tillräckligt att skapa bryggor mellan lärarutbildningens teoretiska och praktiska moment, utan att även se över innehåll och form i befintliga utbildningsdelar, att göra även den universitetsförlagda undervisningen mer praktisknära i sig, med hjälp av praktisknära forskning. Den tredje aspekten avser reflektion och problematisering av praktisknära forskning i undervisningen på lärarutbildningen, och som exempelvis handlar om den praktisknära forskningens generaliserbarhet, vetenskapliga kvalitet samt funktion på lärarutbildningen. Framförallt är det uppsatserna respektive den verksamhetsförlagda utbildningen (vfu) som relateras till praktisknära forskning. Denna mer fördjupade diskussion av specifika undervisningsmoment i förhållande till praktisknära forskning lyfts bara i några intervjuer. Ämnets karaktär, den intervjuades erfarenheter av lärarutbildning generellt eller av lärarutbildningen på Örebro universitet och/eller de

intervjuades insyn i lärarutbildningen vid tillfället för intervjun verkar påverka vad som lyfts fram under intervjuerna.

Brygga mellan lärarutbildningens teoretiska och praktiska moment

I professorsintervjuerna beskrivs hur forskningsresultat som genererats från praktisknära forskning kan skapa bryggor mellan lärarutbildningens teoretiska och praktiska moment och mellan lärarutbildning och skolverksamhet. Den praktisknära forskningens möjlighet att fungera som en brygga mellan teori och praktik i lärarutbildningen innebär exempelvis att konkret länka ihop det som studenterna lär sig på den campusförlagda delen av lärarutbildningen och om de faktiska utmaningar som lärarna möter i skolverksamhet idag under den verksamhetsförlagda delen av utbildningen. Praktisknära forskning kan, som en av de intervjuade uttrycker det, ses som ”ryggraden” i lärarutbildningen. Den praktisknära forskningen kan synliggöra relevansen mellan de teoretiska delarna i utbildningen med det som lärarstudenterna stöter på under vfu-perioderna på ett mer konkret, autentiskt och trovärdigt sätt. Forskning som är knuten direkt till professionens egna frågor och behov fyller en viktig funktion för att kunna hjälpa lärare i HUR-et, men det kan även annan forskning som är relevant för lärare, för att få ett gemensamt fackspråk på en mer generell nivå.

Vidare lyfts att praktisknära forskningsresultat kan användas för att få kunskap om skolans nuläge; via praktisknära forskning är det möjligt att få kunskap om vad som pågår i skolverksamheten idag och vad som utgör de reella utmaningarna. Detta kan göra lärarutbildningen både mer realistisk och forskningsanknuten. En annan möjlighet är att via praktisknära forskningsresultat hitta användbara verktyg i i form av olika modeller, typologier och teorier.

Via praktisknära forskning, som adresserar och fokuserar frågor och problem som är mer konkreta och närmare lärarstudentens vardag under den verksamhetsförlagda utbildningen (vfu) och koppla till tidigare lärarerfarenhet, kan det bli lättare att utveckla vetenskaplighet som en attityd hos lärarstudenterna, det vill säga att förhålla sig till frågor, problem och praktiska saker. På det sättet kan också den vetenskapliga kvaliteten på uppsatserna förbättras. Lärarstudenterna blir socialiserade in i ett vetenskapligt förhållningssätt som de har nytta av i sitt framtida läraryrke. Genom praktisknära forskning kan de lättare se sambandet mellan att skriva uppsats och verka som lärare. Det kan på så sätt minska risken för att lärarstudenterna ska uppfatta uppsatsskrivandet som svårare än vad det är. Förutom ökad meningsfullhet kan studenterna även få ett fördjupat lärande om vetenskapligt skrivande. Att som student ingå i ett pågående praktisknära forskningsprojekt som leds av en forskare kan vara ytterligare sätt att skapa meningsfullhet. Studenters medverkan i ett pågående forskningsprojekt tränar studentens vetenskapliga tänkande och är till nytta för den enskildes framtida yrkesutövande.

Här följer tre konkreta exempel som framkommer från intervjuerna på hur den praktisknära forskningen kan bidra till att utveckla lärarutbildningen:

- Uppsatser kan göras som ”beställningsuppdrag” i syfte att stärka samarbetet mellan skola och lärarutbildning. Via självständigt arbete eller forskningsprojekt, kan lärarutbildningen stärkas utifrån att man arbetar med en gemensam problematik (som samarbete mellan student, disputerad lärare i skolan och forskare vid lärosätet).
- Låta studenterna genomföra fältstudier för att sedan komma tillbaka till lärosätet och visa hur teorier kan omsättas i praktiken, men också visa hur praktik kan omsättas utveckla teori. Hitta autentiska fall (case) som kan användas för att arbeta med kopplingen teori-praktik, skapa autentiska klassrum på campus, ha skolor, lärarutbildning och forskning under samma tak.
- Involvera forskande lärarutbildare under studenternas verksamhetsförlagda utbildning (vfu). Skapa strukturer så att forskare finns med och kommer på besök under vfu., Detta kan lägga

grunden för att utveckla forskningsprojekt som lärare och handledare på lärarstudenternas VFU-skolor kan vara delaktiga i. På så sätt kan en bättre gemenskap skapas mellan vfu-skolor och universitetets lärarutbildning.

Den praktiktäna forskningens potential för lärarutbildningen blir här ovan något som går utöver de forskningsresultat som genereras. Den praktiktäna forskningens metodologi, metoder, process kan också användas för att förändra hela lärarutbildningen i grunden. Till skillnad från teori-praktikdistinktionen blir inte vfu ett viktigt praktikmomentet för att länka ihop med teori utan blir istället kärnan i utbildningen. Utbildningen kan på så sätt bli mer praktiktäna och praktikrelevant.

Lärarutbildningens betydelse för att utveckla praktiktäna forskning

Undervisningen på lärarutbildningen kan bidra till att genomföra och utveckla den praktiktäna forskningen. Under intervjuerna framkommer att forskare som bedriver praktiktäna forskningsprojekt kan dra nytta av samverkan med undervisningen på lärarutbildningen. Verksamhetsförlagd utbildning (vfu), och i viss mån uppsatserna, är utbildningsmomenten som kan bidra till genomförandet och utvecklingen av praktiktäna forskningsprojekt. Lärarutbildningen, och då specifikt vfu, ses som en källa för att samla empiri; att fånga upp de frågor och problem som lärare kämpar med, men även kunna fånga upp och ta tillvara på även det som redan görs i skolorna och som fungerar. Den praktiktäna forskningens uppgift blir att systematisera, teoretisera och beforska ”görandet” och försöka förstå och förklara varför det fungerar eller inte fungerar. En viktig fråga är att avgränsa forskning från beprövad erfarenhet; det vill säga vad som särskiljer praktiktäna forskning från beprövad erfarenhet.

Uppsats kan indirekt bidra till praktiktäna forskning. Genom att utveckla kontakterna med skolor och förskolor, kan lärarstudenter genomföra sina uppsatser inom ramen för ett praktiktäna forskningsprojekt. Möjligheten för detta ökar om verksamma handledare ingår praktiktäna forskningsprojekt och om verksamma lärare är knutna till lärarstudenternas vfu-skolor. Lärarutbildningens huvudsakliga kontakt idag med ”praktiken”, det vill säga ”de verksamma” på ”fältet” sker genom vfu.

Genom lärarutbildningen och lärarstudenterna finns möjlighet att skapa kontakter med skolor som är intresserade att samverka kring praktiktäna forskning. Lärarutbildningen har upparbetade kontakter på skolorna som forskarna kan ta kontakt med för att identifiera områden att beforska. De verksamma lärarna kan även ge input och vara en samtalspart i förandet av forskningsfråga.

Relationen lärarutbildning, praktiktäna forskning och skolutveckling

Praktiktäna forskning kan ses som en bland flera möjliga typer av forskning som är relevant att använda i lärarutbildningen. Praktiktäna forskning ges då inte en särställning eller automatisk förtur utan ses som en del av all lärarutbildningsrelevant forskning som bidrar till utbildningens vetenskapliga grund. Praktiktäna forskning, ses som då en viktig del i lärarutbildningen, men inte den enda. Praktikrelevant snarare än praktiktäna blir här en viktigare term; även vidare perspektiv på de olika problem som lärare möter i sin vardag behöver användas i lärarutbildningen. En sådan hållning till praktiktäna forskning – övrig forskning betraktar forskningen som en praktik och lärarutbildningen som en annan. Intervjuade funderar här kring vad som är lärosätets hållning och styrning av praktiktäna forskning in i lärarutbildningen i relation till annan forskning.

Frågan blir om och i så fall hur pågående praktiktäna forskning och forsknings resultat ska presenteras i lärarutbildningen. Oavsett hållning i frågan uppmärksammar de intervjuade professorerna att lärarutbildning och forskning pågår parallellt. Föreläsningar, litteraturval är exempel på hur en forskare kan få in den egna forskningen i sin undervisning. En svårighet kan dock vara att de som

forskar inte sällan tas ut ur undervisning. Det kan bidra till en svårighet att få in pågående forskningsprojekt alternativt innebära en eftersläpning av resultat. En strategi för att komma till rätta med det problemet är att styra så att den som forskar alltid har kvar någon undervisning i lärarutbildningen. I intervjuerna efterlyses strukturer för denna länkning mellan praktiktäna forskning och undervisningen på lärarutbildningen. Istället för att enbart fokusera på att de som undervisar på lärarutbildningen ska bedriva egen praktiktäna forskning, lyfter de intervjuade vikten av att undervisningen på lärarutbildningen ska baseras på relevant forskning. De intervjuade gör olika antaganden, beroende av om de intervjuade talar om en forskande lärarutbildare, en forskare som går in i lärarutbildning alternativt en forskningsbaserad lärarutbildning.

Några av de intervjuade menar att det gäller att hitta en balans mellan praktiktäna forskning som en ”tips och tricks”-låda och att ge studenterna ett problematiserande tänkande och vetenskaplig attityd. De intervjuade lyfter frågan om den praktiktäna forskningens generaliserbarhet och behovet av ett ”forskningsbaserat lärande”¹.

De tidsmässiga förutsättningar som finns att få ihop lärarutbildningens moment med forskningspraktiken lyftes också under intervjuerna. Som forskare är det lättare att gå in i utbildningen, än vice versa. Studenternas avslutade uppsats som en del i ett befintligt forskningsprojekt kan kräva mer tid än vad studenten har till förfogande för sin uppsats, vilket kan vara ett problem. Den praktiktäna forskningsansatsen i sig implicerar även andra forskningsetiska ansökningar vilket i sin tur kräver mer tid än den tid som finns för ett examensarbete. De professorer som tar upp denna fråga har förståelse för att man som lärarstudent prioriterar att bli klar med sin uppsats framför att ingå i ett befintligt forskningsprojekt. En annan utmaning som nödvändigtvis inte behöver vara sammankopplad med tidsåtgången är också studenternas önskan att skriva sin uppsats om ett specifikt innehåll som inte matchar befintliga forskningsprojekt.

Universitetets ansvar och roll

Universitetets hållning och ansvar påverkar också möjligheten att genomföra praktiktäna forskningsprojekt. I intervjuvären går det att urskilja huvudsakligen två ingångar till universitetets ansvar och roll för försöksverksamheten med ULF och praktiktäna forskning. Universitetets kan antingen öka alla forskares möjligheter att bedriva praktiktäna forskning alternativt skapa bättre förutsättningar för forskare på lärosätet att fortsätta bedriva praktiktäna forskning. Universitetet har ett ansvar i relation till samverkansuppdraget, att förbättra förutsättningarna för samverkan och kommunikation med omgivande samhälle, i detta fall med skolan.

Flertalet av de intervjuade lyfter fram förändringar som de bedömer att Örebro universitet, på systemnivå har ansvar för att genomföra, om lärosätet ska lyckas genomföra det som anges i ULF-avtalet. Här beskrivs fem sådana områden:

1. Ökad tillgång till stöd vad gäller:

- a. Jurister, som kan hjälpa till med att teckna avtal och att säkerställa att det görs på ett korrekt sätt.
- b. Kommunikatörer, som kan hjälpa till med att sprida resultatet av genomförda forskningsprojekt.

¹ Se delprojekt med samma namn i den strategiska satsningen *Framtidens lärarutbildning*, Örebro universitet.

- c. Samverkansresurs. RUC är bra, men ger inte tillräckligt med stöd. Ökade kontaktytor med skolor och förskolor behövs för att kunna samarbeta med kring praktisk forskning.

2. Översyn av tjänstgöringsplanen i relation till samverkansuppdrag

Det är värdefullt att kunna omfördela resurser för att få ut så mycket som möjligt av dem, exempelvis att forskningstid räknas på en professorstjänst men sedan kan användas av lektorer, doktorander och så vidare. Det vore även bra om lektors egen kompetensutvecklingstid (bland annat forskningstid) inte räknades ner enligt kutym vid tillförande av externa forskningsmedel. En grundtjänst som lektor består vanligtvis av 80% undervisning och 20% egen kompetensutvecklingstid. Det brukliga är att externa forskningsmedel innebär en nedräkning av den egna kompetensutvecklingstiden. Med skolutvecklingsuppdrag med extern finansiering av skolhuvudman är det inte säkert att det resulterar forskning i slutändan. Det kan innebära att lektorer lägger in sin egen kompetensutvecklingstid på skolutvecklingsuppdrag men att de inte får ut egen forskning av den tiden.

3. Premieringssystem och lönesättning som uppmuntrar samverkan

Om lärosätet tycker det är viktigt att anställda samverkar med omgivande samhälle, bör också detta premieras. Att samverka ses som positivt men det är inget som premieras i lönesättningen. Publicering av egen forskning i väl ansedda tidskrifter är det som premieras främst och ger direkt utslag på lönen. När tid fördelas mellan uppdrag och arbetsuppgifter i en tjänst finns ingen särskild post för samverkan. I intervjuerna framkommer ett önskemål om att skapa tjänster som innefattar specifik arbetstid för samverkan. Idag sker samverkan inom ramen för den egna kompetensutvecklingstiden eller som fritidssysselsättning.

4. Ökad bemanning

Lärosätet behöver överanställa personal för att kunna frigöra personer från undervisning för att få tid att forska och samverka med omgivande samhälle (skolan).

Professorernas roll i relation till ULF och praktisk forskning

Professorer knutna till lärarutbildningen är betydelsefulla för att säkerställa att utbildningen vilar på en vetenskaplig grund. Nästan alla av de intervjuade uppger att de är intresserade av att vara med i det fortsatta arbetet med ULF utifrån sin roll som professor, ämnesansvarig och/eller forskare. Några uppger att de inte har möjlighet att delta i det arbetet men lyfter istället fram andra inom sitt ämne, institution istället, som de ser som lämpliga att vara med i det fortsatta arbetet med ULF-avtal.

Professorerna identifierar under intervjuerna flera möjliga arbetsuppgifter som de i sin roll som professor kan bidra med i arbetet med praktisk forskning och i samverkan med regionens skolhuvudmän. De ställer sig positiva till att arbeta med dessa uppgifter, men menar att de behöver tid för samverkan i sin tjänst för att kunna ansvara för samverkan kring praktisk forskning. I intervjuerna framkommer ett önskemål om att lärosätets uppdrag samverkan tidsätts och bedöms i likhet med forskning och undervisningsuppdragen.

Professorerna menar att de kan bidra med:

- **Initiera och leda praktikhära forskningsprojekt.**
Professorerna kan leda praktikhära forskningsprojekt och då ta rollen som den vetenskapliga ledaren. Utifrån den rollen kan hen bemanna ett forskningsprojekt med lektorer och i viss mån doktorander. Lektorerna och doktoranderna blir projektmedarbetare som finns med närmare skolverksamheten och genomför forskningsprojektet. Här framkommer viss variation bland de intervjuade hur operativ de kan eller vill vara. Omfattningen och rollen beror på eget intresse, arbetsuppgiften bestäms i förhållande till kompetensnivå, men även av skillnader i lönekostnader; man får ”mer för pengarna” om en doktorand intervjuar eller samlar in data än om en professor gör det arbetet.
- **Hjälpa till med att skriva forskningsansökningar.**
Professorerna kan stötta lektorer och skolan i arbetet med att skriva forskningsansökningar. De har erfarenhet av att skriva ansökningar och den kompetensen menar de kan användas bättre. De intervjuade framhåller också betydelsen av de nätverk som de har. För vissa är det främst forskningsnätverken som hänvisas till, för andra är det också nätverken med yrkesverksamma inom skolan. De egna nätverken kan vara användbara när forskningsansökningar ska skrivas.
- **Koppla samman redan upparbetade forskningsnätverk inom ett fält.**
Professorerna ingår i nationella och internationella forskningsnätverk inom sitt fält. Dessa ser de intervjuade som möjliga att använda och koppla samman i arbetet med praktikhära forskning.
- **Legitimera praktikhära forskning som viktigt och betydelsefullt.**
Professorerna kan bidra med att kommunicera och uppmärksamma praktikhära forskning, både externt och internt. Det kan exempelvis ske genom sociala medier, möten med ledningsfunktioner på högre nivåer samt att dela och sprida forskningsresultat. Även att finnas ute i skolverksamheten framhålls också som ett sätt att legitimera att praktikhära forskning är viktigt och betydelsefullt.

Utmaningar i det fortsatta arbetet med praktikhäna forskning

Här sammanfattas det som framkommit i intervjuerna genom att lyfta fram tre utmaningar i det fortsatta arbetet med praktikhäna forskning och ULF-avtalet. Det handlar om utmaningar som rör den komplementära samverkan med skolhuvudmännen, intern organisering, bemanning och internt värdesystem och slutligen forskarnas vilja och engagemang².

Utmaning1. Komplementär samverkan mellan universitet och skolhuvudmän

Praktikhäna forskning enligt ULF-avtalets definition förutsätter en komplementär samverkan mellan universitetet och regionens skolhuvudmän. Samtidigt finns, som denna kartläggningar har visat, olika infallsvinklar på och utgångspunkter för vad praktikhäna forskning kan eller ska vara. Men oavsett ingång och målbild är det en utmaning att i genomförandet av praktikhäna forskningsprojekt skapa en balans mellan lärosäte och skola, när det gäller frågor om behov, tolkningsföreträde av problemet, nytta etc.

En av de intervjuade professorerna reflekterar kring den egna rollen, som inte bara är en fråga om engagemang, utan att rollen som forskare i praktikhäna forskning kan bli en annan slags forskningspraktik än den forskningspraktik många är vana vid:

[Jag tror att det är en utmaning för oss forskare att släppa vår del av kontrollen av den här problemformuleringen. Vi är väldigt vana att formulera våra problem. Vi har våra perspektiv och så går vi ut och vill beforska någonting. Istället för att gå in i en annan typ av forskningspraktik. Det tror jag blir en utmaning för många av oss. Vi är inte särskilt många som har sysslat med den typen av praktikhäna forskning.

Det handlar även om asymmetrin där forskaren i förhållande till läraren kan bli i överläge. En utmaning är därför att kunna hantera det som uppstår i denna relation.

Det är en utmaning att försöka nå symmetri mellan forskare och lärare (skolhuvudmän) så samarbetet verkligen tar tillvara på och bygger på deltagarnas olika erfarenheter och kompetenser. Det kan finnas en förväntan att forskaren är den som styr och kommer med idéer och modeller och att lärare är mer av konsumenter och de som ska implementera forskarens idéer och modeller³.

Detta glapp, asymmetri, avstånd som exemplifieras i citatet ovan kan, beroende på vilken forskningsinriktning/forskningsstradition som den intervjuade finns inom, bli en utmaning.

Skrivningen i ULF-avtalet om komplementär samverkan förutsätter att forskare och skolhuvudmän utvecklar nya former för samverkan. En utmaning blir att ta vara på varandras kompetenser, men även att upprätta en balans som säkerställer att den praktikhäna forskningen är till nytta för båda parter:

[...] Om man ska prata om praktikhäna forskning måste man faktiskt ta det på allvar, så man vet vad man menar. Man måste hitta en bra balans där så att praktikhäna forskning inte bara blir något praktiskt, någon kort utredning som bara är kommunnära, och inte heller bara blir teoretiskt-vetenskapligt som kommuner och professioner inte får nytta av. Utan att hitta en bra balans där man verkligen kan dra nytta av den vetenskapliga kompetensen i analyser av frågor som är praktikhäna och svarar mot behov som finns hos kommun och huvudmän och profession. Så det tror jag är en av de stora utmaningarna.

² Citaten som används i denna del av rapporten är redigerade utdrag från intervjuerna.

³ Detta citat är ett skriftligt förtydligande från den intervjuade av det citat som var tänkt från början att användas.

Förutom detta glapp som relateras till teori-praktik respektive forskare-profession/lärare, då är det även ett informationsglapp, kommunikation av forskningsresultat som ses som ett viktigt ansvar för lärosätet att ta hand om.

[V]i behöver också träna varandra och vissa yrkesgrupper på att ta emot [...] kritiskt och inte bara tänka "har en forskare sagt det så är det så". För de behöver ju också ibland förstå vad som är osäkert i vårt resultat, vad som inte alls är. Att det inte alls är som om en fysiker har räknat ut något, utan ibland är det bedömningar vi gör, exempelvis kvalitativa undersökningar och så där. Jag tror att vi [...] behöver kommunicera vår forskning mycket bättre. Men också [...] eftersom forskning har så himla hög status idag, att man också får folk att förstå vilka anspråk vi egentligen gör, så att de kan förhålla sig till det. [...] Här tror jag att universitetet har ett jätteansvar, för annars blir vi marginaliserade. Och så håller vi bara på med konstigheter och så är det en grupp däremellan som talar om hur det "egentligen är".

Förutom utmaningen i samverkan med skolan, framkommer som en annan utmaning i intervjuerna de formella strukturer och förutsättningar för skolsamverkan och praktisk forskning som finns på lärosätet.

Utmaning 2. Intern organisering, bemanning och internt premieringssystem

Interna utmaningar handlar dels om att skapa organisatoriska förutsättningar och att säkerställa bemanning genom en långsiktig kompetensförsörjningsplan, och dels om att se över premieringssystem som värdesätter samverkan och praktisk forskning. Det behöver finnas ekonomiska förutsättningar så att praktisk forskning kan genomföras inom befintliga tjänster. Även om viljan att samverka finns finns inte alltid förutsättningarna för att genomföra skolsamverkan, praktisk forskning i tillräckligt hög grad. Det handlar då om tjänsteplanering, vad som förväntas göras inom ramen för tjänsten respektive förfogandet över den egna kompetensutvecklingstiden som ingår med en viss procentsats i alla lektorat respektive professorstjänster. En utmaning som lyfts fram när det gäller ULF-avtalet är att det verkar handla om så lite pengar, så frågan som ställs är vad som är rimligt och möjligt att göra utav det. Samtidigt kan kompetensförsörjningen utgöra en större utmaning än det rent ekonomiska. En hindrande faktor är bemanning, personella resurser i form av disputerade lärarutbildare.

[--] En utmaning är att ha personal helt enkelt. Det är en utmaning redan idag. Alltså att klara våra egna uppdrag, våra egna utbildningsuppdrag och våra forskningsuppdrag med den personal vi har [--] Ja, det sliter vi ju ständigt med. [--] [V]åra bästa lärare är i allmänhet också våra bästa forskare. De bästa forskarna tenderar att få externa och interna medel hela tiden så vi plockar ut våra mest kompetenta lärare in i forskning. Och så ersätter vi i stor utsträckning dem med adjunkter från fältet. [D]et liksom tär på kvaliteten på lärarutbildningen så det är något som vi måste hantera på ett bra sätt. Kanske våga anställa mera osv. [--]

En annan intern "flaskhals" är tillgången på forskarkompetens och forskningsmedel.

Jag tror att utmaningarna för oss [...] är att hitta resurser så vi både vill och kan forska kring det här. [--] Vi har stor grundutbildning, det är undervisningsorienterat om man säger så. Många är väldigt drivna pedagoger i mitt ämne. Utmaningen gäller just att hitta finansiering för att också utnyttja det här att skapa högklassig forskning. [--] Som jag sa innan, distinktionen praktisk eller inte, den är inte relevant egentligen för oss här. [--] Ge oss resurser för att forska. Ge oss fler [...] ställen att söka forskningsmedel ifrån. Det är väl en utmaning. [...] Och låt då också [...] vår ämneskunskap, vår expertis [...] liksom bli en styrka i det. Se den. För den finns.

Utmaning 3: Forskarnas vilja och engagemang

Den tredje utmaningen kan sammanfattas i termer av de enskilda forskarnas vilja och engagemang att bedriva praktikinära forskning.

Det är ju lätt att titta på det här på pränt. [---] Jag tror att allt det här är görbart men att verkligen hitta engagemanget som inte bara bygger på en eller två individer som verkligen brinner för det här och har bra kontakter, utan hitta ett strukturellt engagemang ser jag som den största utmaningen. Det är lätt att ha workshops och bjuda in 30-40 personer och prata om saker. Men sedan när det kommer till att verkligen gå in i skolor och tvärtom, så kanske [...], ja intresset svalnar på något vis. Och det är ju någonting som man måste stödja. Och där kommer ju ekonomin in i bilden givetvis, men [...] inte bara. Allt handlar inte bara om timmar utan det handlar också om tydliga [...] krav men också möjligheter med den här typen av forskning. [---]. Det kanske inte alltid är så att man vill åka till en skola som ligger två mil härifrån och göra någonting. Det tar emot kanske. Det är lättare att sitta på sitt kontor och läsa artiklar.

Den enskilda forskarens vilja och engagemang kan även hänföras till samarbetet med övriga, inom och utanför lärosätet.

Alltså hur gör vi för att formulera forskningsbehov som är reella i den här då praktiken, men som också är angelägna forskningsfrågor? Hur ska det gå till? Alltså [---] inte bara de här praktiska förutsättningarna [...] men också att det finns intellektuella förutsättningar och en vilja att man undanröjer missförstånd. [---] Så att det inte blir [...] att folk springer iväg, "det här vill vi inte vara med om för att vi tänker att det är det här".

I intervjuerna med professorerna går det att identifiera åtminstone tre huvudsakliga utmaningar, vilka kan förstås som interrelaterade till varandra. Den enskildes vilja och engagemang ter sig tämligen nära sammankopplad med de förutsättningar som ges idag för samverkan och praktikinära forskning. Den enskildes forskarens vilja och engagemang utgör en viktig förutsättning för att kunna omsätta ULF-avtalet i handling och i förlängningen kunna förändra rådande förutsättningar såsom strukturer för samverkan.

5. Slutsatser och fortsatt arbete

Syftet med denna kartläggning var att undersöka hur gruppen professorer som är knutna till lärarutbildningen ser på ULF-avtalets definition på praktikhäna forskning relaterat till universitetets lärarutbildning och samverkansuppdrag. Resultatet av kartläggningen diskuteras här mot bakgrund av tre texter: genomlysningen av lärarutbildningen som gjordes inför uppstarten av satsningen Framtidens lärarutbildning (Andersson m.fl., 2017), den nationella delrapportuppföljning av ULF-verksamheten nationellt som publicerades september 2019 (Prøitz m.fl., 2019) och en rapport om kommunen som forskningspolitisk aktör (Persson, 2018).

Kartläggningen visar att ingen av de intervjuade professorerna ställer sig kritisk till ULF-avtalets definition av praktikhäna forskning. Professorerna gör inte anspråk på att själva presentera en definition av vad praktikhäna forskning 'är' eller bör vara, men samtliga menar att begreppet behöver problematiseras i en bredare grupp. Under intervjuerna problematiserar de intervjuade praktikhäna forskning både som term och fenomen. På så sätt synliggör de hur praktikhäna forskning på olika sätt kan relateras till den forskning som bedrivs inom respektive professors ämne och forskningsgrupp. Det finns professorer som under flera år har arbetet med praktikhäna metoder och försöksverksamheten med ULF kan utgöra en möjlighet att forma ett samarbete kring lärarutbildningsforskning som sträcker sig över ämnesgränserna. Definitionen av och gränsdragningen mellan forskning, praktikhäna forskning och utvecklingsarbete behöver därför ske gemensamt över ämnesgränserna.

Örebro universitetet ingår tillsammans med fem andra lärosäten i den nod som Umeå universitetet leder. Den nationella utvärderingen av ULF-satsningen på nationell nivå kan vara ett sätt att jämföra och kalibrera Örebros arbete kring praktikhäna forskning med det arbete som pågår i de andra noderna. I den första delutvärderingen av ULF-satsningen sammanfattar den norska utvärderargruppen hur företrädarna för den nationella samordningsgruppens ser på praktikhäna forskning:

Medlemmernes betraktninger om praktikhäna forskning er bred og inkluderer ulike tilnæringer og problemstillinger og metoder. Samordningsgruppens beskrivelser av praktikhäna forskning i ULF er mer i tråd med VRs høringsuttalelse til SOU 2018:19 enn den som kommer til uttrykk i utredningen (Prøitz m.fl., 2019, s.35).

Delutvärderingen visar att uttolknigen av praktikhäna forskning på nationell nivå, både som begrepp och fenomen, i dagsläget spretar åt olika håll. Huruvida den nationella samordningsgruppen kommer arbeta för en vidare eller snävare, en mångtydig eller entydig uttolkning av "praktikhäna forskning" blir intressant att följa fortsättningsvis och kommer att påverka det fortsatta arbetet med ULF-avtal. Örebro universitet har möjlighet att vara med och påverka den nationella uttolknigen av praktikhäna forskning genom arbetet i Umeå-noden. Oavsett hur de som leder ULF-arbetet på nationell nivå kommer att hantera praktikhäna forskning som term och fenomen, indikerar intervjuerna med professorsgruppen att det på Örebro universitet finns professorer med forskningsintressen som ligger i linje med den ULF-definition av praktikhäna forskning som gjorts i avtalet med Umeå.

I denna kartläggning har fokus varit på relationen mellan praktikhäna forskning och lärarutbildningen. Här framkommer att praktikhäna forskning betraktas både som ett mål och som ett medel för att utveckla lärarutbildningen, framförallt för att minska "glappet mellan teori och praktik". Glappet rör den svaga kopplingen mellan teoretiska moment i den campusförlagda delen av undervisningen, bland annat studenternas självständiga arbeten, och det praktiska i form av vfu. I den genomlysning som gjordes 2017 av lärarutbildningen vid Örebro universitet ges en avsevärt fylligare konkretisering av beskrivning av det som framkommer även i denna kartläggning. Pågående delprojekt, exempelvis *Forskningsbaserat lärande och Adjungerande adjunkter*, kan här förstås som olika sätt att möta upp hur detta "glapp mellan teori och praktik" kan minska, och därmed hur den vetenskapliga grunden för lärarutbildningen kan stärkas (mål 4), eller som i genomlysningen formuleras i termer av "forskningsanknytning av lärarutbildningen" (Andersson m.fl., 2017, s. 8).

Resultatet av föreliggande kartläggning visar att det är angeläget att diskutera frågor som rör hur den praktiktäna forskningen kan bidra till att utveckla lärarutbildningen. Det gäller frågor som; Hur kan den praktiktäna forskningen knytas till det pågående arbetet med forskningsbaserat lärande? Förväntas alla disputerade lärarutbildare forska? Hur bidrar den praktiktäna forskningen till att utveckla undervisningen på lärarutbildningen? Professorerna ser följande möjligheter: uppsatserna kan göras som "beställningsuppdrag" i syfte att stärka samarbetet mellan skola och lärarutbildning, studenterna kan genomföra fältstudier för att sedan komma tillbaka till lärosätet för att visa hur teorier kan omsättas i praktiken respektive hur praktik kan omsättas utveckla teori, forskande lärarutbildare kan involveras under studenternas verksamhetsförlagda utbildning (vfu) och skapa strukturer så att forskare finns med och kommer på besök under vfu. Det finns säkerligen fler goda idéer om hur praktiktäna forskning kan bidra till utveckling av lärarutbildningen som behöver lyftas fram. Ett sådant exempel är närmare samverkan med övningskolorna.

Kartläggningen visar att samtliga intervjuade professorer är positivt inställda till att lärosätet satsar på praktiktäna forskning, där flertalet framhåller behovet av mer utarbetade samverkansstrukturer såväl vid initierandet, som vid förandet av praktiktäna forskningsprojekt, och vid spridningen av forskningsresultat. Regionalt utvecklingscentrum (RUC) är en utarbetad struktur för att nå ut till regionens skolhuvudmän och som en "svängdörr" ut och in till universitet för regionens skolhuvudmän. De intervjuade uttrycker att RUC i dess nuvarande form är en bra men inte tillräcklig samverkansstruktur. Om RUC i högre grad fungerar som ett regionalt nav för forskningsbaserad skolsamverkan kan RUC skapa arbetsro inåt men också tydlighet utåt vart man som huvudman kan vända sig.

Samtliga intervjuade ger förslag på hur de som professorer, alternativt annan forskningsföreträdare inom sitt ämne, kan finnas med i det fortsatta arbetet kring praktiktäna forskning. De uttrycker att de på något sätt vill vara med i detta arbete, både i praktiktäna forskningsprojekt och i det strategiska arbetet med forskning. Professorernas önskan ska förstås i relation till vad kartläggningen synliggör gällande de förutsättningar och den incitamentstruktur som idag finns på lärosätet att kunna och vilja engagera sig i sådant som inte rör forskningspublicering. Det behöver skapas reella förutsättningar för att åtminstone någon eller några professorer ska kunna arbeta mer strategiskt med ULF-satsningens praktiktäna forskningsdel. Några eller alla professorer skulle kunna användas som en referensgrupp i det fortsatta interna arbetet kring försöksverksamheten med ULF-avtal hur praktiktäna forskning kan utveckla lärarutbildningen.

För att uppnå syftet med ULF-avtalet är en förutsättning att det finns en fungerande samverkan på olika nivåer mellan Örebro universitet, Region Örebro och skolhuvudmän i regionen. Persson (2018) har genomfört en fallstudie där han jämför Norrköping respektive Örebro kommun som forskningspolitiska aktörer. Persson (2018) skriver att i Norrköping har många satsningar utgått från "en stark politisk vilja att hantera den låga utbildningsnivån och höga arbetslösheten i kommunen" (Persson 2018, s. 51). Initiativet till satsningarna har ofta vuxit fram genom strukturer där flera olika aktörer har varit företrädare och de partipolitiska beslut som har tagits har oftast varit eniga. Person menar att Norrköpings forskningspolitik utmärks av att tillväxtpolitiska mål har utformats i en korporativ och förhandlingsinriktad politisk-institutionell struktur. Framväxten av forskningspolitiska initiativ i Örebro beskriver han inte i lika hög grad som i Norrköping präglats av politisk enighet.

I Örebro kommun har satsningarna skett i mer direkt samverkan mellan kommun och högskola/universitet. Framväxten av initiativ har oftast inte skett i sammanhang där olika samhällsintressen varit direkt företrädare. De större satsningarna har varit starkt knutna till kommunens egna uppdrag eller den övergripande regionala utvecklingen. Örebro kommuns forskningspolitik verkar således i jämförelse med Norrköping präglats av olika politiska mål och i hög utsträckning utformats inom ramen för den formella beslutsprocessen i kommunen (Persson 2018, s. 51).

Person drar slutsatsen att Norrköpings kommuns forskningspolitik har kännetecknats av långsiktighet och kontinuitet, men forskningspolitiken i Örebro kommuns har däremot inte gjort det.

Utifrån studiens resultat blir det rimligt att anta att hur Örebro kommun, som den största kommunen i regionen, uttolkar och strategiskt hanterar samverkan kring ULF-avtalet och praktiktäna forskning, så påverkar det också vilken tyngd regionens skolhuvudmännen kan få i samverkan med lärosätet kring praktiktäna forskning. Örebro kommun, i kraft av sin storlek, blir en viktig part för Örebro universitet att få med i ULF-arbetet, samtidigt som samverkan med Örebro kommun behöver balanseras utifrån ett likvärdighetsperspektiv gentemot regionens övriga kommuner. Utifrån de slutsatser som dras i Person (2018) är det intressant att diskutera vilken roll Örebro kommun och Region Örebro län vill, kan och bör ta i det fortsatta arbetet kring samverkan med Örebro universitet och forskningspolitiska frågor.

Regeringens förväntan är att genom ULF-satsningen ska även skolans vetenskapliga grund stärkas. Om den vetenskapliga grunden i skolor och förskolor ska stärkas behöver, inte bara universitetet, utan även skolhuvudmännen bygga strukturer för att samverka kring praktiktäna forskning. En rimlig fortsättning, och som komplement till genomförda kartlägningsrapport är att få en mer samlad bild av vilken beredskap för samverkan som finns hos skolhuvudmännen i Örebroregionen. Hur förstår skolhuvudmännen ULF-avtalet och den praktiktäna forskningens betydelse för deras kärnverksamhet utbildning och undervisning? Vad har de för kapacitet, strategier och egna strukturer för att kunna ingå i samarbeten kring praktiktäna forskning med Örebro universitet? Vad ser de att de behöver och kan få av Örebro universitet? En sådan studie kommer därför att påbörjas under senhösten 2019 och förväntas vara klar under våren 2020. .

Professorerna ger under intervjuerna förslag på hur de kan vara delaktiga men fortsatta diskussioner behövs för att organisera för att professorerna kan:

- bidra i arbetet med att stärka lärarutbildningens vetenskapliga grund
- ta ett strategiskt ansvar för all forskning knuten till lärarutbildningen (inklusive praktiktäna forskning)
- vara delaktiga i det fortsatta arbetet med försöksverksamheten med ULF och diskussionerna som förs på nationell nivå om att inrätta permanenta ULF-avtal liknande hälso- och sjukvårdens ALF-avtal.

Slutsatsen av kartläggningen är att lärarutbildningens professorer vill vara delaktiga i det fortsatta arbetet med försöksverksamheten med ULF-avtal och att utveckla den praktiktäna forskningen.

6. Referenser

Andersson, Greger; Danielsson, Annika; Nilsson, Per; Quennerstedt, Mikael; Öhman, Johan (2017): *Genomlysning av lärarutbildningen vid Örebro universitet*. Hämtad från <https://www.oru.se/globalassets/oru-sv/strategiska-satsningar/framtidens-lararutbildning/genomlysning-av-lararutbildningen-vid-oru.pdf>, 2019-10-29.

ORU 2019/03570. *Samarbetsavtal gällande ULF, försöksverksamhet med praktknära forskning. Umeå universitet och Örebro universitet*. Hämtad från <https://www.oru.se/globalassets/oru-sv/strategiska-satsningar/framtidens-lararutbildning/samarbetsavtal-ulf-2019.pdf>, 2019-10-29.

ORU 2018/06591. *Projektplan. Framtidens lärarutbildning*. Hämtad från <https://www.oru.se/globalassets/oru-sv/strategiska-satsningar/framtidens-lararutbildning/projektplan-framtidens-lararutbildning.pdf>, 2019-10-29.

U2017/01129/UH, U2015/03573/UH. *Uppdrag om försöksverksamhet med praktknära forskning. Regeringsbeslut*. Hämtad från <https://www.regeringen.se/49ba4e/contentassets/ed0440fcdfde445ca40cb470c3eed7fc/uppdrag-om-forsoksverksamhet-med-praktknara-forskning.pdf>, 2019-10-29.

Persson, Bo (2018): *Kommuner som forskningspolitiska aktörer. En jämförelse mellan Norrköping och Örebro*. Rapport 2018:10. Centrum för kommunstrategiska studier, Linköpings universitet. Hämtad från <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1283729/FULLTEXT02.pdf>, 2019-10-29.

Prøitz, Tine; Barstad, Kristin; Aasen, Petter (2019): *Utbildning, lärande, forskning. En evalueringsstudie – delrapport 1*. Skriftserien nr. 19, 2019. Universitetet i Sørst-Norge. Hämtad från https://www.ulfavtal.se/digitalAssets/709/c_709236-l_3-k_utvardering-praktknara-forskning_delrapport-2018.pdf, 2019-10-29.